

המיצפה

עתו שבועי

רכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יצא לאור בכך ערב שבת.

מחיר מודעות או הוכרות לנסטרים
לפי גדל השמה.

ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתר.

גליון בודד 12 קר.

מכתבים בלתי הפשיס לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם.

מחיר שנוי אדרסה חצי הכתר.

מחיר החתימה:

כאוסטריה-אונגריה:
לשנה לחצי שנה לרבע
6 כתר 1.50

כאשכנז:
לשנה 7 כתר

כיתר הארצות:
לשנה 8 כתר — 8.50 פראנק.

האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטריצה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 22 Września 1905.

גליון לח

פראקא, כ"ב אלול תרס"ה.

אורחים. אבל לדאבוננו לא נראה ולא נביט, אשר כשם שהדעות משתנות מתקופה לתקופה ודעותינו היום בעניני אמת ושקר לא יתאימו עוד עם דעות ההוקרים הקדמונים, כן השתנו גם המדות, ועלינו להתאים מושגי הרע והטוב עם דרכי היינו אנו. גם אופן קיום מצות צדקה בזמן הזה צריכה להתאים עם צרכי דורנו. למשל: רואים אנו, כי בזמן התלמוד היתה הבינה מאד נתינת פת ותבשיל לעני יותר מנתינת, כסף „דמקרב הנאתו“. והיום מבכרים העניים כסף מזומן על כל מיני מאכל. מדת הכנסת אורחים גדולה מאד בעיני כל שבטי בני שם. והדבר מוכן, כי לנווד בערבות המדבר, או גם בעירות וכפרים בזמן הקודם, מתקן מאד גג המכנים אורה ושלחנו ומטרתו. היום יקראו „מכנים אורחים“ לקורא עני לשלחנו בשבת, אף שיש לעני זה אשה ובנים באותה העיר עצמה. וכאן יש לשאול: מדוע הנרע פרנסת בעל הבית מפרנסת הקבצן? מדוע מכרח בע"כ בינוני המתפרנס כדוחק עם אשה ובנים, לפרנס על שלהנו שנוור, שאולי יש לו אוצר שמרי כסף תפורים בבגדיו? על מה יקבץ ויקמץ השנוור הלך, אם גם בשבתות וימים טובים הוא סמוך על שלהן אחרים? קבצת נדבות כל השבוע, צא והתפרנס מהן בשבת!

איני מדבר עוד על המעטת הדמות והורדת כבוד המין האנושי בנתינת הנדבה מיד ליד, לא אך פני המקבל היו צריכים להתהפך ככרום, אלא גם הנותן היה צריך לכבוש פניו בקרקע בשעת

הכינונים הולכים ומתדלדלים והעניים הולכים ומתרכבים, הפרנסות נגזלות מידנו והשנוורים לא יתנו מנוחה בבית, כהנות, בשוק ובכיהמ"ד, מפריעים הם את מנוחת הבית, את המסחר ואת התפלה. טוב שאסור לנו עכ"פ בשבת ויו"ט לנגוע בכסף, שאם לא כן היו גוזלים ממנו כיהוד מנוחת שבת ויו"ט.

ענין הצדקה, כשהוא לעצמו הוא מדה נכונה מאד. אבותינו נתברכו וישתכחו במדה הזו כבר מימי אברהם אבינו. הדבר פשוט: רואה אני את חברי הנכרא בצלמי מצטער, ועלי החובה להשתתף בצערו גם כממוני, וכפרש אם המצטער הוא כן עמי ואחי. אולם אין גם לשכות, כי אפשר שנויק לאחינו זה כרהמינו. אם נראה הולה ונרחם עליו, לבלתי תת להרופא לצערו ולנתח בנופו, הרי אנו מתחייבים כנפשו. חובת הצדקה אינה אך להשקוט רגש הרחמים שבנו, אלא כל עקרה להושיע לנרכא ולנצרך. חובת הצדקה אינה למען הרבות שנוורים כארץ, אלא להמעיטם. ואם לא נחפוץ לעשות שקר כנפשנו עלינו להודות, כי בנדבותינו אנו מראים „עסק טוב“ לכל החוורים על הפתחים ומגדלים רק רמאים. רוב הממשלות וגם ממשלת אוסטריא אסרו את השנוורות, אבל בגליציה מכרתת הממשלה להעלים עיניה ממנה, כי אין בתי אסורים, להכיל את כל החוורים על הפתחים.

אין לכהן, כי אבותינו והכמינו ז"ל, הצטיינו, ככל שאר שבטי בתי שם. במדת הצדקה והכנסת

השנוורות.

הנהח מוסכמת היא, כי גליציה היא הארץ העניה השפלה והעלובה בכל ארצות אירופה. המשפט הזה אינו מתאמת: ישנם מקומות במערב אירופה, אשר העניות גדולה שם מאשר אצלנו, ויושביהם בעל כרחם יסתפקו במעט מן המעט, יסבלו רעב ויהיו חיי צער, לא כפי ערך עבודתם הנשמית (איטליא הדרומית, ספרד הדרומית). אבל הדבר הזה אמת, כי אין ארץ המגדלת שנוורים כגליציה. הברל גדול יש בין עניות לקבצנות וכארצנו שורת המהלה האחרונה, אשר כמשא כבד מנשוא תכבד על צוארי בעה"כ הכינונים, שפרנסתם קשה כקריעת י"ס. כבר דברו הרבה על החזיון המעציב הזה: יש מאשימים את המקבלים ויש מאשימים את הנותנים. ובאמת תלוי האשם בשניהם, לולא נתנו אהינו כל כך-בלי כהינה, לא פשטו כל העניים ידיהם לצדקה ולולא הקיפו המקבלים את הנורכים על כל צעד וצעד, ממילא לא היו נותנים. מוכן הדבר, שאי אפשר הדבר לצוות את השנוורים פתאום: אל תחזרו על הפתחים ולא לפקוד על הנותנים: קצו יריכם. כל מדה מגונה, שנשרשה בעם כמשך כמה וכמה דורות, אי אפשר גם לשרשה מתוכו רק אחרי כמה וכמה דורות; אבל החובה מוטלת עלינו, להחל בעבודת השרוש הזו מיד, ככל האמצעים שימצאו לנו. הלא בעלי הבתים

כל בו.

אם נשאל איזה בן-נכר: מה מלאכתו ישיב מיד כה וכה, את זה למד והוא מה שהוא. ואם נשאל יהודי יליד גליציה: מה הוא ומה מלאכתו לא ידע להשיב השובה ברורה, ויש אשר יגמגם בלשונו לאמר, כי הוא הכל, כל-בו. אם יציע שדכן שדוך דאבי נערה ויהלל את הבחור כמובן „לעילא מן כל ברכתא“, יענה על שאלת „מה הוא הבחור“, כי הוא הכל, כל מה שיבקשו ממנו יוכל היות, חוץ מקברן, אם בהן הוא. ואין שם אל לב, כי „הכל“ יהפך בזמננו לאפס. זמננו הוא תקופת הספציאליסטים, ואוי לאוניברזליסטים, המה אבוד יאבדו. הרוצה להיות „הכל“ ירד לשחת עם כל „בכל-מכל-כל“ שלו.

האבות אוכלים כסר ושני בנים תקחינה. חנוך הכנים בדרך הרעה הזאת, שכל אחד נכון לכל, אל כל אשר ידחפנו המקרה, בלי משלח-יד מיוחד, שממנו יביא לחמו, הוא סבת כל הדלות בגליציה. במלנים יצו מכל עיר כעשב השדה ופושטי היר והחוורים על הפתחים ירכו ויפרצו, יפשטו על כל העומדים עוד על רגליהם כמעט בנם וידרשו מהם כהוקה נדבות, כל היום לא תשקוט הדלת והחנוני, שהוצאותיו מרובות על הכנסותיו ונכון הוא למועדי רגל, מכרח לשרת כל היום אאת כל המין השנוורים הצרים על הנותן מבקר עד ערב. בהם עוד ופסח,

שלי ונחיי — אל תירא מרעות עולמים.
דהן תקלעי קלוע בחץ מקשת.
על פנים ישאונך פחות נעלמים.
גם ערשך אחוזה כבעל בנה ברשת...

גם מחנת השדה, השוכנת לבדך,
אל תירא, אל תחת, כי השלמה לך;
לא דב שכול פגש בקון הנד —
מיד עצמו ובשרו חץ כבדו פלח.

ניחה פה נוחה ותנה הפש לרוחך
ויעוף אל תועפות ברמל ושרון,
למקום ינה את עררו הרועה אחיך
ושיר השירים בקלילו לו ירון.

ירון, ישתפכו צלילי פלא
וימלאו בהדר נבע וניא.
למו יענה הדברים ומסביב במקלה
הבוצרים בכרמים בשיר אדני.

יצחק שאנער.

פירי מון.

על ההר.
(שיר ערש לנווד עברי)

נוחי פה נוחי, נפש נהלאה,
על הר זה חמד, ראש הגבע.
שכחי כל עצב, עמל ותלאה,
והשתפכי חפשי אל חיק הטבע.

על מצע ירקרק זה רך ונעים,
בצל האלונים נותי ריח,
לנעים ומרת צפרים בין העפאים
מה נעים, מה טוב פה לנוח!

מה נעים לנוח על שר חלצה הכריאה,
על עמין זה מלא דשן ולשה,
על ברפי הורתך, הטבע הירחמניה —
שלי ונחיי, בצפור על בר.

כמו שעשתה ממשלת יפן, יען אין בוזו האחרונה ממדות אירופה, אשר כל אחד בה יעמיד הכל על דעתו, ומדמה שבושה להודות על האמת. ובכל זאת יש תקוה שלא יאריך עוד המצב הבלתי טבעי הזה. ביום ו' שעבר נפתח בית הנאמנים האונגרי. ראש הממשלה פיערווארי הודיע, כי התפטר הממשלה וימסר פקודת הקיסר, לשוב לסגור את הבית עד יום 10 באוקטובר. האפויציה התרעמה, אבל לא כרעש ובשאון כמו בחדש יוני, כי רוח פיוס שלט בבית, יען רחה הקיסר את עצת המניסטריום בדבר הבחירות הכלליות. אולי יועיל רוח הפיוס הזה גם להביא שלום עד היום ההוא. הפרופסור היהודי ד"ר לודוויג שטיין מבערן בשווייץ בא וינה ובדפסמה, להשתדל לעשות פשר בין הקיסר ובין אונגריא ולא הצליח. הוא בקש שיבטיח הקיסר, כי יעשה את רצון המאדיארים לאט לאט ולא בפעם אחת. ראשי המפלגות באונגריא הסכימו, אבל הקיסר לא אבה להבטיח מאימה. (פרופסור שטיין הוא בן רב בעיר קמנה באונגריא. עודנו איש צעיר. בכחרותו היה תלמיד כישיבות ואח"כ למד בישיבת הרה"ג ד"ר ר"ע הילדסהיימר בברלין ויתבונן לרבנות ובסוף מאם ברבנות ויבחר במקצוע הפילוסופיא. עתה הוא אחד מגדולי הפרופסורים לפילוסופיא בדורנו). — החוברת החדשה, שיצאה בברלין לחרף את הקיסר ולעשות אנימציה לחלוקת אוסטריא, עודנה חידה סתומה. הפוליציא בכודפסט חושדת את הכארוך באנפי, כי ידו היתה במעל, ע"פ מכתב, בתב ירו, שנמצא בבית הסופר זיגאני, (שהודרה בתחלה, כי הוא המחבר ועתה הוא כופר בזה), ובאנפי מבטיח, כי נקי הוא ויגיש את שר הפוליציא ואת עורכי העתונות אשר לממשלה לדין. הדבר מסובך ומסוכך מאד ואין פותר. כבר קמו על זה השערות ושמועות מתמיהות שונות וכלן הבל ותהו. — הקיסר הזמין את ראשי המפלגות המחוכרות המתנגדות, לבא אליו ביחד וינה אל ארמונו בשבת לפני הצהרים. שם ידבר הקיסר על לבם, לשבת מריב ויסביר להם טעמו ונמוקו ברבר הצבא. מזה יש לקוות קץ הריב. עד כה לא קרא הקיסר אליו את ראשי המפלגות רק אחד אחד וכל אחד ירא מפני דעת חברו. עתה, בעמדם כלם יחד לפני המושל, אולי יעשו רברו את פעולהם.

המרידה ברוסיא. מלחמת הטטרים והארמנים לא פסקה עוד בלה. עוד הטטרים משחיתים ומבלים ושוללים שלל. תהו ובהו יושלים בכל קוקו הדרומית. כח הממשלה כאלו עבר ובטל. על רוסיא לשוב לכבוש עתה מחדש את המדינה ההיא. ככל יום יהרגו שם עשירות אנשים. — במוסקוא תהיה עתה אספה

מכבסות בגדי לבן ועוד ועוד. הלא אלה יכולים בנקל להעשות ע"י אחינו אלה. אופן הסתדרות הדבר הזה כפרוטרוטו אשמור לפעם אחרת. אברהם לעבענסארט.

ענינים מדינים.

אוסטריא. כיום 26 לחרש זה תפתח מועצת-הממלכה לזמן קצר, כי בראשית חרש אוקטובר הסגר, למען יפתחו ועדי המדינות. ימים קשים נבונים לראש הממשלה הכארוך גאוסש. הוא התערב בפוליטיקה האונגרית לשובת בית המלכות, במנעו את אדונו המושל, משמוע בקול המניסטריום האונגרי בדבר זכות הבחירה לכל ובוזה העיר. עליו את חמת רוב המפלגות בפרלמנט האוסטרי. הסלכים בועסים עליו, כי צר להם על אחיהם באונגריא, שאין להם באי-כחם במדה ראויה בפרלמנט האונגרי, האשכנזים הלאומיים והאנטיסמיים מתמרמים עליו על באו לעזרת המאדיארים הקנאים, שהאנטיסמיים יקראו להם יודא-מאדיארים ולואיגר הורה את מפלגתו באספתה, כי לא המאדיארים נלחמים בקיסר, כי-אם היהודים האונגרים, שנעשו מאדיארים בעד חמשים צ"ל (בשנותם שמותם ככתב בקשה עם סממל בעד בתר). וכיחוד מהרגזים הסוציאליסטים והרדיקלים על הפרו את עצת הבחירה החפשית באונגריא. ואלה מכינים לו קבלת פנים ברעש ובביונות. אם תשקט אונגריא בקרוב יש לראות מראש, כי יחלוף המניסטריום גאושש ומניסטריום מתוך הפרלמנט יוסד ואז תחת מלחמת האונגרים במלכס תחל מלחמת אוסטריא בהם. הקיסר עצר ברוחו ולא דבר אתם קשות על גבה-לבם, אך הפרלמנט האוסטרי יגיד להם בגלוי מה שכל איש אוסטריא חושב עליהם. ואם לא יוכלו האונגרים להפרד מאוסטריא בעזות-מצחם ובגאונם יפרידום עמי אוסטריא בכוז בעל ברחם, כי ספחת הם בממלכה וירכו מאד במחיר עורם את אוסטריא להיות ממלכה אדירה.

המכוכה באונגריא. חפץ יחפצו שני הצדדים בהשבת השלום והמשטר על מבונם, המושל איש שיבה ומהאיה למנוחה וארץ אונגריא נלאתה לעמד זה ימים רבים בלי פרי ממשלה ובלי הנהגה כשרה ובלי תקון הקנות וחקוק חקים ובלי מניסטריום מהוך מפלגות הרוב — אך אין עוז אף לצד אחד לעבור על מדותיו ולותר קצת משלו, למען קרב את השלום,

מעשה, לולא ההרגל הרב, שעשה ענין הניתנה והקבלה לטבע לנו. פה עלי להעיר, שאין בונתי לאותם היוודים, הנכבדים, הנשרפים וכו', אף שאפשר, כי נאה להם יותר לפשוט נכלה בשוק, יש לצדד בזכותם, כי אין נבלות בעד מספרם הרב, ולא עוד, אלא, שהם בעצמם מרגישים בעלבונם, ובניהם של אלו בודאי יתאמצו בכל עוז, להשיג פרנסתם בכבוד ע"י איזה משלה-יד. אך בונתי על כת השנוררים הנקראים בלשוננו "יהודי מדינת". באבר מדולדל הם ביננו, לא נדע כמעט מאומה מסדרי חייהם הפנימים, אין שום קשה, שיקשר אותם אתנו, מתחתנים הם זה את זה ומגדלים בניהם לפרנסתם, ומי יודע, אם אין הכת הזו משפחה מיוחדת עוד מימי הבינים. ומי יודע עד מתי יתנהגו כמנהגם זה, אם לא נשתדל בעוד מועד לעצור בעד הרעה, לכל נמשוך אחרינו את הספחת הזאת גם לארץ אבותינו.

ברור הוא לכל יהודי, השם לב להתבונן בדרכי חייו, כי כבר באה העת לעשות תקונים בענין הצדקה, שתהיה מתאימה עם צרכי הדור הזה. עלינו להתגבר על ההרגל ולהעיר איש את אחיו לענין זה. עקר מדת הצדקה על פי התורה היא "וההזקת בו", כלומר להחזיק בו פעם אחת וכבר יעמוד על רגליו. ועלינו להשתדל על ידי חברות מיוחדות לאיתו דבר, להמציא מעמד להאמללים האלה, השפלים וכוזיים כגופם ונפשם. באנגליא רבתה לפנים מדת הצדקה מבכל שאר חלקי התבל, וממילא רבו גם שם המון המקבלים. אבל לאט לאט הסתדר שם הדבר על ידי יסוד בתי עבודה (Working kouses) וכל הפושט ידו שולחים אותו מיד לבית הזה ושם ממציאים עבודה לאיש איש כפי כשרונו. עתה יצא כבר ענין הצדקה מרשות היחיד ונכנס לרשות הממשלה, כל בתי החולים, בתי הזקנים, התמחיות ובתי העבודה מתפרנסים ע"י הממשלה, הגובה את הלקה בצדקה מיד בעלי הבתים בתורת חובה יחד עם שאר המסים. אינני אומר, כי ביכלתנו להסתדר פה בגלות כהעם בעל הכשרון והנעלה הזה, אבל להתפטר בלא כלום אי אפשר לנו בשום אופן. חכמינו ז"ל אמרו לנו, "בל מי שיש בידו מאתים וזו לא יתפרנס מן הצדקה". בזמננו זה יש יותר ממאתים וזו לכל בן אדם, שיש לו אך שתי ידיים חזקות וגוף בריא. ישנן הרבה פרנסות, אשר עמנו נותנן מפני ההרגל בידי אחרים, למשל פרנסת שומרי הבתים (הווימיסטער) בערים הגדולות,

בשמותים, הואש מכל אלה, שאין בהם כל תועלת ויפסידו לך לשרוך הנון. עת לדאוג להבליה. י"ח שנה כבר עברו לך, אני נשאתי אשה בן מ"ו שנה...

לשנה הבאה היה אפרימ'ציו סמוך על שלחן חותנו. שם לא עסק עוד בהבלים, שם היה מוכרח לשוב לעסוק בתורה לכבוד קונו החותן, ששלם בעדו שני אלפים במזומנים. שם היה לבעל הפלה, כי גם בזמרה גדול היה כחו וכל בעה"ב התברבו בו. בשבת, שנגש כה אפרימ'ציו לפני התבה, התקבצו כל יושבי העיר, גם נשים ונערים אל ביהמ"ד וישתו בצמא את קול זמרתו הערב.

וכאשר ישב אפרימ'ציו לבדו בחדרו לפני הנמרא והשאלה החמורה בצבצה במחו: "כמה אעסוק אחרי שנתים ימים, כאשר יבלו ימי פת-בני על שלחן חותני?", אז הרגיש מין אבן מעמסה על לבו, כל היקום העייף לו, כל אנשי העיר וכל מכיריו ואוהביו היו בצוררים לו, השמש חשכה לו וכל העולם בני-צלמות היה לפניו. הן במלאכת הציור או במלאכת הנגרות, שהוא מבשר להן, לא יעסק ומסחר חותנו, מסחר התבואות והעצים, היה לו לזרא. זה פעמים אחדות בקש חותנו, לקחתו אתו היערה ולמסלת הברזל, להרגילו במסחרו. אך הוא הרגיש, שכל ענין המסחר תועבה הוא לו, אינו יודע מדוע. כבוא סוחרים אל בית חותנו והם מדברים על אדות עסקיהם, הוא יושב כאלם ביניהם ובמו

לעלוי. בצאתו משם לא חשקה נפשו בתורה, כי לבו הלך אחרי מעשים ריאליים. הוא אהב לעמד אצל כל בנין חדש ולהתבונן על תכונת הבנין ואחרי התבוננות קצרה יכול לתאר בשרד את כל תכונת הבנין, לכל משפטו ופרטיו. הוא הרס פעם בנין שעון וישב ויחזיר כל אופן על מקומו ומאז והלאה יכול לתקן כל מורה-שעות על נקלה. היא עשה לאחיו ולאחיותיו הקטנים שעשעי ילדים, אשר התפלאו עליהם כל אנשי העיר, ומזכיר העדה הנוצרי הוכיח את אביו, על אשר לא יתן את בנו לבית-ספר, ללמדו את יסודי הלמורים ולשלחו אחרי בן לב"ס מכני, הלא אז היה יכול להיות בונה אומן מהולל בכל העולם או בונה מכונות וממציא נפלא, אשר יביא תועלת לכל האנושות.

ה"שוית", שעשה אפרימ'ציו לביהמ"ד, עודנו היום לתל תלפיות לכל הכאים שמה. ה"משנבנס", שעשה פעם לביהמ"ד, היה נפלא כל כך עד שבשנה הבאה היה מוכרח לעשות במתכנתו גם לביהמ"ד של האדמו"ר זצ"ל בג'. הדפוסים לסביבות ולמנורות, שעשה לחנכה, היו יכולים להחשב לאחד מפלאי תבל ואלו שלחם לתערוכה אשר בפאריז היה קונה לו שם טוב ואות כבוד של זהב. אין לדבר עוד מקשוטי סבה, בתים למזוזות, תבות לבשמים ולשבק, ומלבד אלה, הדברים שיש בהם אומנות, עשה בבית אביו רהיטים שלמים וגם כלי בית, בלי כלי-מלאכה ובלי חמר הגון. פעם אמר לו אביו: אפרימ'ציו בני, די לך לעסוק

גבן, חרש יזקן, אשה וילר על בתפה, ילדה ממש או שאול משכנה, לעורר רחמים או איש בעל-מום בצדה, אישה ממש או שאול מן השוק, להטיב את העסק. אבל רובם אנשים ונשים בריאים, אשר כחם במתנס לעבוד ולהשתבר, אך טוב להם לבחר במלאכה קלה ופשוטה זו, לפשוט יד, מלאכה המחיה את בעליה בכל עת ובכל מקום. הלא בני ישראל רחמנים בני רחמנים ושטר-חוב יש להם בתוב בספר התורה: "פתוח הפתח את ידך", ובפיהם מעשים נוראים, צרות ואנחות. שאל נא אותם יוספרו לך סבות שנוררותם ותבהל ותשתומם. רבים מהם יראוך גם תעורות מרכנים, מראשי-קהל וגם משרי המחוזות.

בתוך אלה נמצא לפעמים אנשים צעירים, אשר לכאורה "עבירה" לתת להם נדבה. אינם בעלי מומים, אינם נשרפים, אינם בניהם של קדושים, אין להם בנות כונרות ואינם יוצאים מבית החולים; האינם יכולים לבקש להם משבת כאשר ימצאו? למה ימילו גם אלה את עצמם על הצבור?

אך שמעו נא קורות אחד מאלה ויכמרו רחמיכם עליו יותר מאשר על בעלי המומים, הנשרפים, בעלי הכנסות בלה וכו'.

אפרימ'ציו הוא בן לאכות אמידים, בכחרותו היה מהולל בכל העיר בתוך "מושלם" בכל המעלות, "בל-בו" קראוהו חבריו ומכיריו. בחדרים חשבוהו

על המצפה

פרנסות היהודים בנציצא.

לפי הסטאטיסטיקה הרשמית עוסקים 53,495 יהודים בנציצא ובבוקובינה בעבודת הארמה. היהודים עולים על סתם נוצרים במקצוע הכלכלה הזה בתכונתם ובאופן עבודתם. היהודים תופשים מקום חשוב ביחוד בין חוכרי האחוות הגדולות. ובכל זאת אין ליהודים, בזה, כמו במקצועות אחרים, אותה ההשפעה והחשיבות, המגיעה להם. — גדול מאד מספר המונוגים היהודים. ענף הכלכלה הזה בנציצא כמעט כלו עודנו בידי היהודים. — מקום חשוב תופשים היהודים גם במסחר. אך לרוב הסוחרים היהודים אין מסחר קבוע ועסק בטוח, המה "סוחריו האויר" והמטפלים רק בעסקים מקרים, סרסורים, סובנים, "קוני הבכ", קומיסיונרים ומתוכים. סוחריו היהודים המה 42 אחוזים ממאה בין כל העוסקים בעסקים בלתי קבועים כאלה. — בין הסוחרים הקבועים בכל הארץ היהודים הם שליש ובין העוסקים בעסקי ממוין הם החלק החמישי. הסוחרים היהודים בכלל מול הסוחרים הנוצרים המה בערך ממוצע כמו 281 לעומת 1,000. מזה נראה, כי כבר נמלו הנוצרים את רוב המסחר מידי היהודים, כי עוד לפני עשרים שנה היה כמעט כל המסחר בידי היהודים. — במלאכות ובחרשת עוסקים 28,800 אחוזים ממאה מכל היהודים באוסטריא. (כאשכנז רק 18,800 אחוזים וכן בעבודת הארמה עוסקים הרבה יהודים פה, אבל כאשכנז כמעט לא כלום). — בתור משרתים אצל אחרים עובדים באוסטריא 10,700 אחוזים ממאה יהודים. (כאשכנז רק 2,970 אחוזים). — רוע המצב של היהודים בנציצא סבתו היא, כי יש בקרבם אנשים, שאין להם שום משלח-יד יותר מאשר בקרב עמים אחרים וכל אלה נופלים למשא על העובדים או הם מתחרים בהם בלי ישר ומשחיתים איש לחם רעהו. לעמת אלף קתולים עובדים בנציצא היו בשנת 1900 434 איש בלי משלח-יד (גם זאת דלות נוראה) ולעמת אלף יהודים עובדים היו 622 בלי משלח-יד. על כל מאה קתולים עמלים תפולנה למשא 76 נפש בלתי עמלות (טף, זקנים ובעלי מומים) ועל מאה יהודים עמלים תפולנה למשא 165 נפש הולכי בטל. סבת הדבר היא, כי ליהודים ילדים רבים, "יורדים" חשובים, חסרי עבודה וגם בטלנים ומטילים עצמם על הצבור מתוך עצלות ושנאת עבודה קשה. — מפני סבות ידועות שונות, אומרת הרשימה הסטאטיסטית, אין היהודים משיגים משרות

הממשלה. ובכל זאת ישנם בין אלף פקידים ופקידים-צבא ששים יהודים; אבל כלם פקידים קטנים (לעלות למשרה רמה עליהם להמיר דתם). — מהחשבון הזה כבר נראה, כי לרוב היהודים אין כל עסק ממשי בטוח וממילא הם נופלים למשא על אחיהם העמלים. על זה יש עוד להעיר, כי מאלה העמלים יש להסיר עוד את אלה המשתברים אל צרור נקוב וגם הם נופלים למשא על אחרים. — הנה למשל יותר מחמשה אחוזים ממאה יהודים בנציצא עוסקים בעבודת הארמה; אבל רק חלק קטן מהם יחיו חיי אנשים מעמלים, המה בעלי האחוות הגדולות והחוברים הגדולים. ויתרם הם בעלי אחוות קטנות מאד. אכר נוצרי יכול להיות גם מאחוזה קטנה. צרכיו מעטים, הוא בעצמו עם אשתו ובניו עובדים בשדהו, כלם עובדים גם בשרות אחרים ומשתברים, גם בסוסיו הוא משתכר. ולא בן היהודי. הוא מבני מלכים ולא יעבד בעצמו את אדמתו, בניו הולכים בטל, אצל אחרים לא יעבד, צרכיו רבים, כצרכי היהודי בעיר. בגרי משי לשבת וחלות ובשר ודגים ונרות רבות לא יחסרו. גם בגרי חול שלו מכרחים להיות של צמר יקר (לפנים לא לבשו יהודים כשרים בגרי צמר ולאסוננו התירום בדור הזה) וכובע יקר על ראשו, כי למה יגרע? האיני יהודי? (ובכל זאת ילבש רק האבר תמיד בגדים נקיים ולא הוא). הוצאותיו בביהמ"ד או במנין ולצרכי הקהל רבות, שכר למוד לילדיו הוא אנוס לשלם. ומאין יקח את כל אלה? על-כן יאחז גם הוא במסחר ובמה שיזדמן לו ואם לא יספיק הוא סובל רעב, אם אינו רוצה לחזור על הפתחים. — בן הוא גם במסחר הקטן. כל עיר קטנה מלאה חניות של אחיני. כל יהודי בינוני מברח לקים המנהג, לשכר לו חנות, אם ירווח או לא — אחת היא, יהודי בלי חנות היכי דמי? הוא מטפל בה ומטפל עד שתהרוקן ואין כסף לקנות סחורה אחרת וימסרנה לאחר. וצרכי הבית רבים כצרכי כל בעה"ב, משי וצמר ילבש, את משא הצבור ישא וכןם ובנות גדולים וקטנים הולכים בטל וקוראים הב-הב. ומה יעשה "סוחר" כזה, אם לא לפשוט ידו לצדקה עכ"פ בסתר. — בן הוא גם בעלי המלאכה, בני בעה"מ הנוצרים עובדים ומשתתפים בהספקת צרכי הבית ובני בעה"מ היהודים הם מחובשי ביהמ"ד או לומדים בגמנוזים והאב האביון מוכרח למפל בהם ולהביא לחמם עד שיגדלו ויהיו לאנשים, ובן בסוחרים. כל בן סוחר בינוני בעיר גדולה "לומד" בביהמ"ד או בגמנוזים ובני גיליהם הנוצרים אומרים: עד שיגמרו אלה את למודיהם נבונן לנו אנו מצב בטוח בחיים ונתייה גדולים מדקטורים. הן למרות

שלישית לשליחי הזמסמכות והערים בלי רשות הממשלה. כבר היו בימים האלה אספות אחרות כאלה, שרי הממשלה יאכרו והנאמפים — אם אינם יהודים או פולנים — ימרו דבריהם ולא נשאר רוח בהם לבטל את האספות ביד חזקה. סר צלם! — ההתנפלות על השוטרים בווארשא מהרבות. בביאליסטוק נפצע קשה ראש שוטרי הסתר מפולן.

יון ורומניא. בין ממלכת יון ובין ממלכת רומניא פרץ ריב חזק עד שמבערים ברומניא את בל אשר שם יון נקרא עליו. סופרים יונים, המוציאים בבוקרסט עתון יוני, גרשו מן הארץ. באספות רכות יביעו הרומנים את שנאתם ליונים וכן יעשו גם היונים לרומנים אשר בארצם. במצב כזה מצאו שתי הממשלות לנחון, להוציא את ציריהן אשה מארץ רעהה. ציר יון יצא מבוקרסט וציר רומניא מאתונא. המצב קרוב למצב מלחמה, אף שברור הוא, שלא יבא לידי מלחמה. סבת הריב היא מצוקת הקוצו-וואלאבים במקדון. הקוצו-וואלאבים הם רומנים, שהשפיעו עליהם היונים שנות מאות מרוחם ויעשום בעל כרחם ליונים. עתה התערור בהם הרגש הלאומי ויחפצו לצאת מתחת סבלות היונים ואלה מוחים בהם. ממשלת רומניא נושאת ונותנת עתה עם הבהן הגדול הבולגרי (עקסארך), לקחת את הקוצו-וואלאבים תחת חסותו, למען לא ישתעכרו בעניני דת לבהן הגדול היוני (פטרירך). והיהודים ברומניא מביטים ברוב הזה ושוחקים: שני שונאינו נלחמים זה בזה, אולי נתייה אנחנו השלישי המרויח?

שודים ונורוגים. פרור נורוגים משורים כמעט בא בימים האחרונים לידי מלחמה בין שני העמים. זה חדשים אחרים נפרדו שתי הממלכות ועוד לא שמו עליהם הנורוגים מלך, כי עורם מחכים לתשובת מלך שודים על בקשהם, להרשות את אחד ממשפחתו למלוך עליהם. בינתים שמו השודים אל לבם, כי לא נכון הרבר לפטור את הנורוגים בלא כלום ולבלתי הענישם על ה"מרידה". לקרא למלחמה אינם רוצים, כי יודעים הם, שתהיה המלחמה לריק, כי לא יוכלו למשול בנורוגים וממון ודמים ירדו לשחת ללא הועיל. על כן בקשו על כל פנים להענישם, וירדשו מהם תנאים קשים בעד הסכמתם לפרוד. אחד התנאים הוא: להרום את כל מבצרי נורוגים. והנורוגים רואים בזה בושא וכלמה ולא אבו עד כה להסכים. עתה יושבים מלאכי שודים ומלאכי נורוגים בקארלשמאר וכפי הנראה יבטלו הנורוגים את דעתם מפני דעת החזקים מהם. אך שאלת המלוכה תעמד עור.

מאהבה הנוצרי והוא צריך להתר מאה רבנים. זה נושא עצי-גפריית, כי שנורר מודרני הוא וזה נושא הברלות וצצית, קינות וסליחות. זה מושיט שופר של צדקה בעד חברת "מנחם אבלים", זה בעד ח' "אסיפת זקנים" וזה בעד "נר תמיד". הנה אשה נושאת ילד על זרועה וילדה היא נוהגת בידה והיא בעצמה נהוגה ביד אשה אחרת, כי עורת היא והיא מקללת קללות נמרצות. הנה באה אשה זקנה שחוחה מנהמת כיונה: כל שונאי ישראל ידעו את מעמי, כל הסרים מאלקים חיים יגיעו לכך כמוני! הנה בחורים רצים, אוספים הם נדבות, לשלם חוב, שלוו בשביל עני הגון. הנה שתי נשים חשובות נכנסות ומטפחת בדיהן, נדבה גדולה הן דורשות לא פחות מבתר. הנה מלמדים, סבלים, משרתים. הנה מחנה כבר של נשים בריאות נדחקות כלן בבת אחת בקול המולה, כלן מכקשת נדבותיהן. לא יועיל כל מענה, הנה לא תצאנה עד קבלן מנותיהן.

מריה דאברהם! כמה קבין עניות שלחת לארץ הזאת!

ואפרימ'ציו הוא בעל לב רך, הוא נותן ומוסיף ונותן, אף שלא היתה לו היום אף פרוטה אחת פדיון. לפנות ערב התאסף מחנה עוזרי המסחר בשוק, ברעש ובשאון המה דורשים מאת כל הסוחרים, לסגור את החניות. הגיעה עת לסגור, הם צועקים בקול ענות

שהציעו לפניו סרסורים, ראה קרובים להפסד ורחוקים משכר. בסוף גמר, שאין טוב לפניו מאשר לשכור לו חנות בעיר הגדולה הסמוכה, הן יושבים שם אלפי חנונים וסוחרים ולכלם יש פרנסה כביכול ומדוע יגרע חלקו? הלא גם הוא יוכל לעמד בחנותו מבקר ער ערב או אפילו ער חצות לילה, גם הוא יוכל לעמד על המפתן ולקראו כל עובר ושב. ופעלעל שלו יודעת לרבר פולנית ולחשוב חשבונות. המכין מזון לכל בריותו והזן הכל מקרני ראמים עד ביצי העש, גם אותו לא יעזב.

ואפרימ'ציו לא חכה ער הילד הרביעי ויכונן לו חנות ערוכה בכל בטוב-מעט והוא עומר על המפתן ומחכה לקונים. אך החת קונים, שוקדים על פתחו עניים, בטלנים, קבצנים, רלפנים, חלפנים, להחליף שטרי כסף. את הכל הוא רואה, אך לא קונים. אכיוונים וגבאים ושמשים מכל המינים חוזרים על פתחו בלי הרף ואין אף אחד שישאל לסחורתו. זה מביא מכתב מליץ ישרו, כי נבר צדיק או מחבר פלוני הוא ובתו ראויה להנשא ויבוקש להשתתף כ"הכנסת כלה". זה מביא מכתב, כי בא עם אשתו אל בית החולים, זה יצא מן הקליניק, זה נשרף וזה שסו הוללים את חנותו בכפר. זה יש לו בן חשוב, שלקחוהו לעבודת הצבא. זה נודד מרוסיא וזה מרומניא. את זה רוצים לגרש ממעוננו ואת זה שלחה איזו חברה, כי אשתו יצאה מדעתה, יען המירה בתו את דתה והלך אחרי

בה נסתר מגרשהו מן הבית והוא מתננב מביניהם וחותנו רואה וחורק שניו. מעט מעט התרגלו חותנו ואשתו לבנותו ואחרי שהוכיחוהו כמה פעמים בדברים קשים על התרחקו מן המסחר ועל שבתו תמיד בדר ומשומם והוא הוריד עיניו וישתק, נעשה הביוון לשנאה ואפרימ'ציו, שהיה בתחלה אהוב בית חותנו ומחמד לב כל אנשי העיר, היה בסוף לשקוף משומם, הבל ברחו מפניו, כמו מפני מויק, אף שלא עשה רע לכל נפש. בביה"ד, בשוק ובמרחץ התחילו מתלחשים עליו, כי שבע הועבות בלבו. כל אשר עשה נחשב לו לחטאה. גם הוא בעצמו נחשב בעיניו כחוטא, כחדל אישים, כנוול לעמל, לתלאה, למחסר ולכפן. הן לא יצלח לשום משלח-יד, שכל היהודים בני-גילו עוסקים בו ויוסף להתרחק מאנשים, לא היה כדאי בעיני עצמו להתחבר לבני עירו הפקחים ואנשי המעשה. ובני העיר ובית חותנו חשבוהו לבעל גאווה לשונא הבריות ויחרימוהו.

וימי המוונות על שלחן חותנו כלו באפס תקוה והשאלה "מה נאכל" עוד לא נתישבה. המועקה כלב אפרימ'ציו היתה למחלה תדירית ממאנת להרפא והמרה-השחורה אכלתהו וחותנו ואשתו זרו בכל יום מלח על פצעיו. כל התבל ומלואה היתה כגיהנם בעיניו ויבחר מות מחיים. מחשבות בלולות ומשורפות עלו על לבו ולא ידע מה להחל. מאין יבא לחמו? המן הגרן או מן היקב? את כל המסחרים האויריים

שורב היהודים בגליצא אינם שולחים בניהם לבתי-ספר, בכ"ו לעמת אלף יהודים ישנם פה חמשה סטורנמים (במורביא אייבעים) ולעמת כל אלף נוצרים רק שני סטורנמים. — אמנם, דרכנו לא יהכנו וצריכים הקון.

ההרנות ביהודי רוסיא.

פרטי ההרנות האחרונות ביהודי רוסיא בכמה ערים לא נודעו עוד, כי אסר אסרה הממשלה על המלגראף ועל העתונים להודיע, על-כן שלח „הבונד“ (מפלגת הסוציאליים היהודים ברוסיא) את תכן ההרנות האחרונות בקצור לעתוני חוץ לארץ. כראשונה הסיתה ממשלת הרשעה את המון העם ביהודים. כאשר לא מלאו אלה את כל תקות הממשלה כחפצה, עשה הסתדרות כל הריקים והפוחזים בשם „האגודה השחורה“ והשלחנה ביהודים להכותם. אך הודות להסתדרות ההגנה העצמית של היהודים ותקומת כל הפועלים לעזרת היהודים, לא יכלו גם אלה לעשות חפץ הממשלה במדה שקותה ותגרה ביהודים את חיל המלואים. במרם שלחה אותם אל שדה המלחמה, לכלות את האויב הצייוני, שלחה אותם להשמיר את „האויב הפנימי“ ותאמר להם, כי היהודים הם כעלי ברית היפנים. בחרכות ובקני-רובה התנפלו על היהודים בכל הערים ויכוס וישוסו בניהם. אכל גם ההרנות והכזה האלה לא הרוו עוד את צמאון ממשלת הודון לדם ותאחו כהחבלה נוראה מכל אלה: בתואנות שונות הקימה התנושות קוזקים ויהודים. המה בלו חתה ויעשו כל חפצה ביהודים. העם המר והנמהר הזה שפך נהרו דם יהודים בכמה ערים. מף ונשים, זקנים ונערים השליכו חללים בחוצות קריות. אל החלונות ירו, בכל החצרות ערכו מטבת, אל המעונות חדרו וימגרו וירטשו את כל אשר מצאו. הנפצעים גועו כצאת דמם, כי לא נתנו לרופאים לחבשם. „אם נמצא לנחוץ נחריב את כל העיר, לא נשאיר בה שריד“, כן אמר הנגראל סומלעווערט בלאָדו אל מלאכי העיר, שבאו לבקש רחמים מלפניו. „אם תאונה רעה לאחד מאנשי חילי, אשלח אה צבאותי העירה, לכוז כה כזו שלשה ימים“, כה נאום הנגראל וואלויעווי בביאליסטוק. אלה ההרנות החדשות, שערכה הממשלה הקונסטיטוציונית החדשה ביהודים בערים האלה: בכיאליסטוק נפל חמשים חללים ויותר ממאה וחמשים נפצעים פצעים קשים. זקנים, נשים וילדים נהרגו בכדורי הקוזקים. הכל הוכן מראש כחשבון וכתכסיס. כיום ר' ב"ב אוגוסט הגיד פקיד צבא, כי בשבת יעשו חשבון עם היהודים, בשבת ההיא הגיד איש צבא, כי היום יהרגו עשרים יהודים. ההבטחות התקימו. במינסק. ההרגו קוזקים ביהודים, ההולכים לשיל

נכורה אל אפרימ'ציו, העומד בנפש מרה, כבר פדות כסף דייק!...

שלוש שנים אחרי כן. אפרימ'ציו סגר את חנותו, את כל הונו אכר, אחרי שלמו את כל החובות לסוחרים. מ"הכל" היה „אפס“ ומה „אפס“ היה „הכל“. כי אפרימ'ציו נסה אחרי כן את הכל, עסק בכל המסחרים האזוריים למורת רוחו, היה לסוחר-גורלות, לסוחר-אהרונים, לשרכן, לסרסר, למלמד, לחזן ולשמש ובכל אלה היה נכר לא יצלת, ויתמכו בידיו מכיריו וקרוביו ללמוד שחיטות והיו לשו"ב ויחבה ימים רבים בנכיון-שנים ובחסר-לחם, שיישיג אוזו משרת-שו"ב ובכל מקום שפנה מצא, שהשוחטים הם רבים מההרנגלים. ותשב אשתו עם שני ילדים אל אביה הזקן, שירד מנכסיו והוא עם שני ילדים נעלם ולא נודע אנה בא. אך עוברי דרך שמעו, כי הסתפח אל השנוררים החוזרים על הפתחים.

שמואל הכהן שפירא.

לתמם ויהרגו מהם כעשרים נפשו רבים מחצו. אלפי אנשים לוו את ההרנגים אל מקום מנוחתם וכתנה מבינה כרם אחד מהם נשאו בראש ההלויה. בלאָדו הקיפו קוזקים אספה פועלים יהודים בעיר ווירו עליהם ויהרגו שנים מהם וימחצו רבים ומאית מהם הוליכו בשבי. בווארשא הושמו במאסר בשכוע האחרון שלש מאות וחמשים יהודים, לדונם במשפט הצבא. כאשר הושם מצב המצור בעיר הרנגו אנשי הצבא את כל יהודי אשר מצאו כחוץ אחרי שעה מ' כערכ. מספר ההרנגים לא נודעו. זכחים כאלה נערכו ביהודים בוויילנא, כבוברויסק, כמוהילב, בזיטומיר, בקישינב וכעדים רבות אחרות, אחרי פקודת שר הפוליציא כהומל, כי כל „דמוקרט“, אשר יקרב עד חמשים צעדים אל מרכבתו, מות יומה, הומתו יותר משלשים יהודים, פחד היהודים עצום. כי כליהודי הוא דמוקרט בעיני הרוצחים. כבדרייטשעוו נהרגו בשלשים יהודים וששים נמחצו קשה, כל ההרנות האלה פעלו, לפי עדות „הבונד“ רק את ההפך מאשר בקשה ממשלת הרוצחים והגנכים. העם אבד כל כטחין בקונסטיטוציון המבטחה. — הכמר גאפון, שעמר כחרף כראש המורדים כפטרבורג, שלח כרוז אל העם הרוסי, להבינו דעה, כי לא ישם לב להסתות הממשלה, להרע ליהודים, כי לא היהודים המה עושקיו ולוחציו, כי-אם הממשלה וחמא גדול יחטאו אלה השולחים יד ביהודים נקיים, נענים ומדוכאים.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. קהלתנו, שהיתה בימי קדם מן הקהלות היהודיות הראשונות כפולין וראשונה נסעה ככל ענין יהודי וממנה יצאה תורה לכל תפוצות ישראל, היתה עתה הראשונה, אשר הנהגת הקהל תוסד בה על יסוד זכות בחירה כללית. לכל איש יהודי, אשר מלאו לו כ"ד שנה, היתה הזכות להשתתף בבחירת ראשי הקהלה ולא יהיה עוד הדבר מסור ליחודי סגולה, לאנשי האינטליגנציא ולעשירים, אשר התברכו בכסף הרבה, אשר שמה עליהם הנהגת הקהל, מלכד המסים ע"י אמצעי, שכל יהודי אם עני ואם עשיר מוציא לטובת הקהלה, גם מס כלי אמצעי בכסף מוזמן. ועד מיוחד עוסק עתה בהצעה הנכונה הזאת ובקרוכ תובא ליישכה כללית ואין ספק, שתמצא ההצעה רוב דעות בין פרנסים הקהל, כי אנשי קהלתנו מצמינים מעולם בדמוקרטיה ולפעמים גם שלא לצורך... פה יש צורך בדמוקרטיה, לסולל נתיב לכל קהלות היהודים ולהתחיל בתקון הגדול הזה, שתחדלנה הנהגות הקהלות להיות מנופול בידי העשירים והאינטליגנטים ויובלו גם אנשים נכונים וישרים מן העם לקחת חבל כהן. ובוז יחדלו הסכסוכים והקנאה והקטנות כקהלות ולא יהיה מקום לעולה ולכישא-פנים. — אך אם תהיה קהלה קראקא למורה דרך ולמופת לכל אחיותיה, עליה להזהר מאד ולערוך את חוק הבחירה הכללית כתבונה ובהשכל, למען תהיה התקנה הטובה לברכה ולא לקללה. ושני הנאים כדבר: האחד, שאחרי שזכות הבחירה לכל יהודי מבין כ"ד שנה ומעלה אינה מיוסדת רק על המסים ע"י אמצעי, כלומר על העובדה, שכל יהודי מוציא הוצאות לצרכי הצבור היהודי, אף אם אינו משלם מס קבוע, כגון כאכלו בשר כשר, בהתפללו כאחד כתי התפלה וכו' — על כרחנו צריכים אנו לדרוש מכל איש מן העם, הרוצה להשתתף בבחירות פרנסים הקהל, כי יביא ראיה, כי הוא משתתף בזה. כי יהודי, שאינו מוציא מעורו לא על בשר כשר, לא על בית-תפלה ולא לשאר צרכי הקהל, איך יחיה דעה בבחירת פרנסים הקהל? הנבון שלא ישתתף בבחירה הכללית רק מי שיכול להוכיח, כי הוא עכ"פ חבר לאיזה בית תפלה בעיר. והתנאי השני הוא כי למפלגת האינטליגנציא לא יחשבו רק דקטורים, פקיד הממשלה ופקידי הקהלה ולא כל סטורנמ, שמלאו לו כ"ד שנה וגם על הדקטורים ופקידי הממשלה להביא ראיה, כי הם מבקרים איזה בית-הבנסה. ואם אין להם עסק ביהדות אין להם עסק גם בהנהגת היהדות. על משנה נשיא הקהלה ה' אברהם מרגליות, שהוא חבר הועד לשנוי סדר הבחירה, להשתדל בזה, כי הוא בא-כח מפלגת החרדים בנשיאות הקהל.

חורוסטקוב. בעש"ק ר"ח אלול בא הלום איש הנקרא חיים אברהם דייטש מאן, פה התכנה גם בשם רב אב"ד מקהלה סאראקא בנסארביא ויהאכסן כבית הרב הגאון האב"ד פה מו"ה משולם ראמה, שקרב אותו בחשבו, כי הוא ת"ת. אך בשבת נוכח, כי טעה בו. הוא בור וע"ה ורע מעללים, גם רוח ועובר על הדת. בראותו, כי בלטה אליו הרעה מאת החסידים, נהפך בן לילה לציוני. הוא הדפיס איזה הספר על ד"ר הרצל ו"ל מלא הכלים ונאצות וררשית של דפי ורברים בטלים. הציונים תמכו בידו בסבים הגון, כי חשבו, שרב חסיד וציוני יוכל לעזרם, לקחה לב החסידים, המעכבים את יסוד אגודה ציונית. אולם תחת לעזר את הציונים מכר נפשו גם להנגרדיהם ובקלוזי קלל ויחרף את הציונים ומנהליהם ויבאר להם, כי לא חבר את ההספר על הרצל רק לקבץ כסף מירי „הנערים“ הציונים, המאמינים לכל דבר. הוא מרפס הספרים גם על רבנים ולקופים מדברי צדיקים. פה הביע תקוה כזאת: „מי יתן ויירבו לעולמם עוד אחרים מצדיקי החסידים ומראשי הציונים ואוכל להדפיס הספרים לקבץ כסף“. ילאה העמ, לספר את רוע מדותיו ותועבותיו של הבליעל הזה, שראינו בימים אחרים והוא נוסע מעיר לעיר, להוליך שולל את „המאמינים בכלל“, לפי דבריו. גם במרעבכאנולא התנהג כה ועתה נסע הלאה „לזכות את הרבים“. אנתנו הח"מ, ציוני העיר הזאת, מבקשים מאת חברינו, לכלי המוך בידי המשחית הזה, להסיר את המסיה מעל פניו ולקחה מידו את דגלנו, שהוא מחללו ובתעבו, לכל יהו לנו למכשול בתועבותיו. יזהרו נא אחינו ככל עיר מפגינת נחש צכוע זה, המתהפך לכמה גונים. באו פה חתימת אנשים רבים, המתקיימות ע"י חתימת יד הרה"ג האב"ד הנ"ל.

מכתב מאנגליא.

לנדון, אספה כערי מניות הכאנק הלאומי ככול והחלטה לשנות את התקנות ע"פ רוח ציוני ציון, שאסור להשתמש בכסף הכאנק רק ביסוד מושבות בא"י וסביבותיה — היה לריק, בלי כל תוצאות. ע"פ חקי אנגליא מקום הכאנק, מכרחה להיות עוד אספה שניה, שתחליט לשנות את התקנות. האספה השניה הזמנה לפני ימים אחדים פה. אך בהיות הדבר רק פרמלי, הקילו ציוני-ציון בדבר ולא התאספו במספר רב, גם ראשי הכאנק, ד"ר קאצנלסין וקאן לא באו ומד ממקין חלה בדרך. והארציים השתמשו בזה ויתאספו במספר רב ויהיו נכונים להיות הרוב באספה ולהפך את שנוי התקנות, למען יוכלו לתבוע את כסף הכאנק ע"פ התקנות הישנות ליסוד מושבה בארץ אחרת. אחרי וכוז נמרץ דחה היושב בראש מר קובן, את האספה לזמן אחר, מטעם, כי לא באו בעלי מניות המיסודים. עתה, אחר שלא היתה האספה השניה כראשונה אחרי הראשונה, בטלה גם החלטה הראשונה ועתה נחץ יהיה להתקבל עוד שתי אספות. — זנגביל הוא נכיר היום באנגליא, כי אמנם נכורות הראה, מבצרים ככש ולכות אבן הרך. הוא הולך וכובש את כל גדולי אחינו ועשיריהם, שהתפוצו ובאנגליא, את כל גדולי אחינו ועשיריהם, שהתפוצו עד כה לשמע שם ציון — ומכניסם אל מחנה הארציים. חן מיוחד הוא מוצא בעיני מהנגרדינו עתה. כל אלה, שהתחיקו את הרצל למשגע, ל„אנטיסמיט“ או ל„פושע ישראל“, מודים עתה בדברי זנגביל ובתודתו המרי-מוריאלית. בפרנקפורט ובברלין רכש לו את כל חשובי היהודים ויבטיחהו, כי יעמדו לימינו. אך הציר הגדול בכל ציודי עשה זנגביל כלנו. פה משך אליו את לוסיאן וואָלף, הגאון הפיננצי, הסופר והחכם הסוציאלי-לי-מדיני הנודע, אשר לו גם לב מיב וחפץ לעסוק בצרכי כלל ישראל, אך בהיותו חניך ההתבוללות, נלחם עד כה בציונות וגם באספה ע"ד אונגרה לא אכה להשתתף, יען בקשו ליסוד את המושבה על יסוד אוטונומיה יהודית, שהיתה בעיניו בניגוד חרש. עתה נהפך לאיש אחר. כמכתב גלוי אל זנגביל, שהדפיס ב„טיימס“, הוא מקבל את שטת האוטונומיה היהודית ומודה בצורך שבה ובאפשרות קיומה. הוא מבכר מקום מפלט כזה לפליטי אחינו על המושבות בקנדה ובאר-גמנינה. בקצרה, לוסיאן וואָלף הוא עתה כבר העמוד הימני של הארציים ובצרפנו אליו את חשובי אשכנז, שלא נודע עוד מי הם, נוכל לראות מראש, כי עתידים הארציים להיות מפלגה גדולה, חזקה ומכריעה בישראל לא פחות מן הציונים. ומה נעשה? אולי כן גורלנו להיות המיד חלוקים לשני מחנות, כמו שעשה יעקב אבינו. הלא ככל דברי ימינו אנו מוצאים ישדאל מפורד לשני עדרים: יהודי ישראל, פרושים וצדוקים, אשכנזים ומפרדים ועתה ציונים וארציים. — הצעה חדשה נשמעה פה, ליסוד מושבות ליהודים במאנדשור. כי אחרי צאתה מהחת ידי הרוסים יהיה מקום בה

למסחר ולחרשת. התמימים רוצים לעורר אנטישמיות גם ביפן ובחינא. החסרות אוכלוסין הן שהן הארצות האלה, כי השמחה על האוהחים היהודים, הבאים להתחרות עמן בלחמן הצר ? ה. ג.

מקור ומרחוק

הפרופינציות. נציב המדינה וראש ועד המדינה מגליצא היו בוויין, לשאת ולתת עם הממשלה על אדות הפרופינציות. אשר כפי הנודע עתידות חן ע"פ ההוק משנת 1889 להבטח בשנת 1910. ועד המדינה חפץ להחליט, להמשיך את הפרופינציות גם להבא, כי רוב הכנסות הערים בא מהן ואם תבטלנה הפרופינציות תפסדנה הערים את הכנסותיהן. גם המדינה לא תוכל לותר על ההכנסה המרובה. הבאה לה מהזכות הפרופינציות בכפרים. בוויין נגמרו לבטל את הפרופינציות בשנת 1910, כפי החוק, ולהנהיג תחתיהן מס חדש על המשקות המשכרות, לטובת המדינה והערים.

יער בוער באש. באונגריה הרומית סמוך למרחץ הרקולס בוער יער באש זה חמשה שבועות. שמונה מאות איש צבא נשלחו אל התבערה, לחפור תעלה סביב לה, למען לא תוכל כפשות הלאה. מפני החום הרב התפורר סלע כבד סמוך לתבערה ויפול על אנשי הצבא. אחדים מהם נהרגו.

חפש הדת ברוסיה. עליפי פקודת הצר בטל אסור הדת הישן, שחל על הנוצרים היונים. עתה באר ועד המניסטרוים, כי כל נוצרי פרובוסלבי, המקבל את אחרת עליו להביא ראיה, כי אבותיו היו בעלי הדת היא. לרוסיה נמורים אסור אפוא להמיר דתם.

אכזב במסדהיב. בעיר ניו-יורק ישנה מסלת ברזל בעל גני הבתים. המסלה נמשכה על עמודי ברזל. בשבוע שעבר נטה מוליך המכונה מסע אחד על בדים בלתי נכונים. אחרי כן רכזי טעותו ויבקש לתקן. שתי עגלות מערו ממסלוחם. האחת נטתה אל גג בית ותהי תלויה באויר בין המסלה ובין קיר הבית. מאה נוסעים הצליחו להמלט מתוכה אל הגג, והעגלה השנית נפלה ארצה מנוכה חמשים אמה. עשרה אנשים נהרגו ול"ה נסחצו.

תלאות הגולים בגלל החולירע. מפני פחד התפשטות החולירע על כל גולה היוצא לאמריקה דרך האמבורג להסגר ששת ימים ועל כל נוסע לשלם בעד זה עשרה מארק. כי ממשלת אמריקה לא תתן לאיש, שלא נסגר, דעלות אל היבשה. לגולי רוסיה לא יתנו כשום תנאי לנסוע דרך האמבורג ולא תועיל להם אף סגירה. גולי רוסיה, הנוסעים דרך ערי חוף אחרות, עריכים להתין שם כמה שבועות עד שתזדמן להם ספינה, כי הדחק בספינות רב מאד ואי אפשר להעביר את כל הגולים. כן הוא כברעמען, באנגליה ובאנטווערפן. רק בהולנד דרך רוטרדם אפשר לנסוע. בחפי צרפת אין מקבלים גולים מרוסיה. הלשכה המרכזית לעניני הגולים היהודים" בכרלין מזהירה את גולי היהודים, להתעכב ככל האפשר בביתם עד יעבר זעם, פן יפגעו מכשולים על חוף הים. — גם בעת שלום עומדים הגולים הנוסעים מחוץ לארץ דרך גבול אשכנז עד עיר החוף תחת השגחת הפוליצא ששמירת הבריאות. עתה בעת החולירע עומדים הם תחת השגחה מיוחדת ונמצאה. אין מעבירים את הגולים רק בעגלות מיוחדות או כמסעות מיוחדים ורק במקומות מיוחדים על הגבול, אשר שם יש רופאים מיוחדים, לבדקם ולסגור את החשודים באיזו מחלה. את העגלות יטהרו כחוק אחרי כל נסיעה. אם יצטרפו הגולים ללון באשכנז, לא יתנום ללון רק במקומות מיוחדים אצל מסלת הברזל, ששם ישנם בתי גולים קבועים, לא יתנום לצאת העירה ולבוא במגע עם שום אדם, וכן גם בעיר החוף. הרבה יסבלו עתה גם הרוכלים והפועלים ילידי הוד באשכנז. — הנוסעים דרך הולנד לאמריקה טוב שיקחו להם מידי הלשכה המרכזית הגל לגולי היהודים או מידי סניפיה בעיר הגבול "כרמים פוליצא" הולנדית,

למען ימל להם לעבר את גבול הולנד. — הגולים הבאים כחוף אחת הערים הגדולות באמריקה טוב שיפנו אל באי-כח החברה היהודית "Removal Comité", הנמצאים אצל החוף והם ינהלום בעצה, למצוא מנוחה באחד המקומות בפנים הארץ, לבל יצטרפו להשאר בעיר החוף, אשר שם העניות בתוך היהודים גדולה והתרבות היהודים שם מביאה לידי קנאה ותחרות.

שמרית-כסף מזויפים. באונגריה ובוויין בקשו רמאים להחליף שמרית-כסף בני חמשים כתר, שהכירו בהם, שהם מזויפים. סמניהם הם: לצורת האדם, אשר ספר בידו, יש עינים קטנות, הגראות כמו נפלו חבלי שנה עליהן, פיו עקום; בנוסח האונגרי המלים törvényes erczpénzt בלי קוים על אותיות e וצריך להיות törvényes érczpénzt; המספר 50 בצד האונגרי למטה מימין ומשמאל הוא קטן ועב והגול עקומה. — הפוליצא הצליחה, לתפוש בוויין את מוציאי השטרות. שמונתם: חיים שוואלוב וניסיתו לאורא קלוגמאן, ילידי אונגריה. שנשלחו מאת המזיפים בלנדון, להפיץ את השטרות באוסטריה ובאונגריה. בתחלה הפיעו את השטרות במספר רב באונגריה ועתה באו ווינה. בימים האלה נתפשו שליחי המזיפים גם בגליצא ובאונגריה. בסמא-ניסלאו נתפשו יהודה ליב כ"ץ, בלבוב משה פרנס וניסו פינחס פרידמאן, בכודפסט נתפשו החזן שמעון קלוגמאן, אבי לאורא הג'ל ואיזה ריינדאלץ, שהתארח אצלו. ועוד ארבעה אחרים. שהוציאו שטרות מזויפים. השטרות כבר התפשטו מלבד בוויין ובכודפסט גם בכל ערי גליצא ואונגריה. הפוליצא כבר אספה ס"ו שטרות מזויפים בני חמשים כתר. כמובן אבדו בעליהם את כספם. ע"פ התפושים בוויין נודע, כי בראש המזיפים עומדים נחום שפירא ואברהם פ"ש, ילידי גליצא, היושבים בלנדון. הפוליצא הווינית בקשה ע"י המלגראף מאת הפוליצא הולנדית, לתפוש את שני האנשים. נחום שפירא הוא הרמאי הידוע, אשר הפליא לפני עשר שנים את כל העולם בלכדו כמה תמימים בגליצא ברשתו ויוצא מגליצא מאות אלף ר"ב, שבעדיהם לא נודעו, כי יראו להגלות. הוא הבטיח אנשים שונים, כי ימכר להם שטרות מזויפים. הראה אותם רוגמא של שטרות אמתיים, בקועים בעבים, ריקים בצד אחד, והאנשים האמינו וישלמו לו במקום את כל הונם ואחרי כן נעלם והאנשים יראו לבקשו או לקבול עליו. שפירא כבר נענש על זיפו מרקאות רוסיות ושטרי ערך. מקורות ימי חייו נודע עוד, כי נשא אשה בהיותו בן י"ג שנים. אביו איש חסיד ועודנו חי.

מעות בארץ כתר. סגן אפיציר בא אל סוחר רהיטים וו' בסמאניסלאו ויקן רהיטים ויתן לו שמרית-כסף בן אלף כתר, לתת לו את הנתון. הסוחר לא בדק את השטר, כי-אם הצפינהו ויתן לקונה את הנתון 920 כתר. אח"כ החליף את השטר אצל שכנו וגם הוא לא בדק, כי היתכן, ששכנו הנודע ירמז? ממחרת הלך שכנו עם שמרית-האלף אל הבאנק האוסטרי-אונגרי, לפדות שמרית-הגזבר זרק את השטר אל פניו. המשחק אתה בי? קרא. שמרית-האלף היה איזה עטיקסה עם מודעה של סוחר. סגן האפיציר גנב אותו מכיס חברו עם כסף ממש ביחד.

חלל. מקרה מחריר קרה בשבוע שעבר בכפר דובאוועץ הסמוך לסניאטין. בחור יהודי, בן ב"ד שנה, נסע עם עגלה טעונה פחמים העירה, באמצע הדרך התנפלו רוצחים עליו, לגזול כספו, ויכווה במוטות ברזל ובמעט שלא נשאר בו רוח חיים. אך לא הפיקו זממם, כי פתאם שמעו קול עגלה באה מהעיר, וינסו לנפשם. כאשר הקריב בעל העגלה, יהודי, אל המקום הנ"ל, וירא עגלה עומדת בדרך ואין איש אתה, ירד מעגלתו, לראות מה שם. וירא, כי הכחור מתבוסס בדמן, ירו נשברה, אינו יכול לדבר, ומפרפר עוד בין החיים והמתים. ויקחהו אל הכפר וימצאו אצלו מאה כתרם. משם הובא לכאן ביום ה' שבוע שעבר, אל ביה"ח. אחרי שעות אחדות מת. הפרטיקור נשלח לקולומיא, ועקבות הרוצחים עוד לא נודעו.

הורג אמו. מפאדוואלאמשיסקא מודיענו ה' א', כי בעיר וואלאמשיסק הסמוכה, מעבר הגבול, נפל ריב בין שני אחים יהודים, האחד אופה והשני צובע. הריב

היה יען הפיל האופה את אביו, שנשא שק קמה. אך הבור הריב גבר עד אשר שלחו יד איש ברעהו. אז באה אמם להפריד ביניהם. בחמתו צוה האופה את משרתו, לקחת אבן ולהשליך על אמו. המשרת קלע כאשר צוהו והאם הזקנה נפדה מתה. המשרת נשא רגליו ויבא לפאדוואלאמשיסקא.

בחדש מרגל. ה' שמואל גרינבלאט יליד בראדי, שדר ימים רבים בקיעו בלי רשות, נחשד בשנת 1892, כי הוא מרגל אוסטריאי. מיד קצצו את פאותיו וזקנו וישימוהו בבית הסדר, שישב שם יותר משתי שנים במשך החקירה והדרישה. בנמר דינו נחרץ עליו משפט עבודת פרך לשלש עשרה שנה בהררי סיביר. שש שנים עבד שם עבודת פרך והוא בן ס"א שנה, אז חננהו הצר ויפטרהו מעבודת פרך, אך במקום גלותו היה מכרח לשבת. הזמן נמלט משם וילך רגלי מאה ועשרים יום עד הגיעו עתה לעיר מולדתו בראדי. הוא שלח עתה את תלונתו אל המניסטרוים לעניני החוץ, היודע היטב, כי לא היה מרגל אוסטריאי.

גנבת ספרי תורה. בכוקאמשיאוועע נגנבו ביום א' שבוע זה ארבעה ספרי תורה משלשה בתי תפלה. עד היום לא נודע מי גנבם. הרב אב"ד בעיר הוא מבקש מאת כל איש, אשר יודע לו דבר על אדות סה"ת האלה, יודיע נא תו"מ את הרב ע"פ האדרסה שלמטה. גם מאת מו"מ וסופרי סת"ם מבקשים, שאם יחפוץ איש בלתי נודע למכור להם ס"ת, יחקרו על מקום מוצאו ויודיע ושכרם לא יקופח. האדרסה: Efraim Chameides, Rabbiner Bukaczowce.

תהרת היהודים. בקונגרס נגד האלכהל, שהיה בשבוע ש עבר בכודפסט, ושהשתתפו בו חכמים מפרסמים מכל העולם, הגיד אחד הצירים את תהלת היהודים הנזהרים מן השברות. בשני מקומות, אמר החכם, בקרתי חבל ילדים: במוסד היהודי לגדל חרשים-אלמים ובמוסד לתת חלב חנם בכודפסט. בתוך 389 ילדים יהודים חרשים-אלמים מצאתי רק שמונה, אשר אבותיהם היו שכורים. מזה נראה ברור את נזירות היהודים מן השכרות. כי חוקר אחר מצא בתוך 177 ילדים חרשים-אלמים 46 בני שכורים וברור, שהשכרות גרמה להם להוליד בעלי מומים. בתוך היונקים יתפתחו בני היהודים העניים היטב כי אבותיהם אינם שכורים. ורוב הילדים החולים הם בני שכורים.

סבה לעלילת-דם. מנידיהאזא (מקום משפט טיסא-עסלאר) כותבים לאלל. יוד. צייטונג": החנוני היהודי פעלדדיים בא אל ביתו שכור. כאשר הוכיחהו אשתו על זה שבר וינפץ את החלון ואת כל הבא בידו וימחץ ידיו וחטמו בשברי זכוכית. האשה קראה לשפחה הנוצרית לעזרה, לעצר בערו מהשחית. לקול הצעקה, אשר בבית התאספו נוצרים רבים לפני החנות ויראו את האיש והאשה נאבקים עם השפחה הנוצרית ושלשתם מגואלים בדם. מיד התפשטה שמועה בעיר, כי היהודים הרגו את הנערה הנוצרית. לחנך בדמה את ביה"כ"ג. אל פי נוצרים קיפו את הבית ויבקשו להמית את היהודי ואשתו. שוטרים באו ויציגו את הנערה החיה לפני ההמון, אך הם לא האמינו ויצעקו, כי אחרת היא. ההמון השתובב עוד כל היום, והשמועה עברה אל כל הערים והכפרים הסמוכים. הקצף על היהודים ועל השוטרים, המגינים עלידם, חזק מאד. כל האכרים מאמינים אמונה ישלמה, כי רצח דתי היה.

הגראף פיקלר. עבודת צורך היהודים הזה הא חרונה עוררה את הפוליצא בכרלין, לתפשו ולשימו במשטר. בסוף החדש הזה יהיה יום דינו. הוא הפיץ כרוזים לרבבות בעם. הכתובים בצמאון עצום לדם. הוא פונה לכל הריקים והגנבים, להתחבר ולעשות בלילה אחד קץ ליהודים, להשמידם עד בלתי השאיר שריד. לאספותיו, שהוא מקהיל, יבאו אלפי איש עד אפס מקום.

הפרוצנטים בפולין הרוסית. הפרוצנטים בכת"י הספר ברוסיה הם לאחינו שם לזועה. אין מקבלים בגמנויות ובאונכרזיטאות רק פרוצנטים אחדים יהודים. היום בתוך המהומות נהפך הדבר. בגמנויות הרוסיות, אשר לממשלה בפולין, אין הפולנים רוצים ללמוד עד שיעשו את שפתם לשפת הלמוד. והיהודים לימדים שם.

ופעולות פוליטיות, עמים ואנשים, מנהגים ושפות. וליהודים, שהכיר אותם היטב ויפגש כם בכל צערו, לא שת לבו. רק פעם אחת, כמו בהסת הדעת, הוא מזכיר את המלה "יהודי". וכן גם הסופר קרשיביצקי. ככל בדיווחיו, בדיווחיו, אגרותיו וספוריו אינו מזכיר יהודים אף פעם אחת, כאלו לא שמע מעולם על אדותיהם דבר. גם המאה השמונה עשרה עם התרבות המערבית, שהשפיעה על פולן בנוגע לסגנון יצירה ספרותית, לא יכלה לעשות פרץ כחומה הזאת, שבנו הפולנים לפניהם, לבלתי ראות את היהודים. במאה התשע עשרה אחו עור סופרים רבים כמנהג הזה. יוליוס סלובצקי למשל, הגדול ככל פיטני פולן אחרי מיצקיביטש והעולה גם עליו כליריקה, שמר לעמו מחסום, לבלתי הזכיר חס ושלוש יהודים וענייניהם בכתיבו ובשיריו. הגדול ככל כותבי הקימדות בפולן אלכסנדר פֶרְדְרוֹ לא לקח מעולם המונה יהודית, להציגה בין המונות חיונותיו. רק כחור כנוי לגנאי הוא משהמש פעם בשם יהודי. לכתם דיו הוא קורא "יהודי" ב"נקמה" שלו. מפני המצב הזה כספרות הפולנית אי-אפשר להכיר את כל הנפש הפולנית בחקף כל חיונותיה. אפס, לידועה כללית הספיק הכרת דעות אלה מהסופרים, שכמא את רוחם בנוגע ליהודים, אף שקצתם לא הזכירו רק כלאחר יד.

את השנאה הפולנית ליהודים, ביחד עם הלול הרגיל, נמצא אצל גדול פיטני הפולנים, האליל ה"פילושמי" של המתכללים, אצל אדם מיצקיביטש. עם הגולים הפולנים נדרו גם עשרות אחדות יהודים פטרוויטס. אל האומללים האלה, שככלו כעון הפולנים, כונן מיצקיביטש את חציו כספירה אחת (היא לא נדפסה כקבץ שיריו, היא נמצאה בספרו של חמילובסקי ע"ד מיצקיביטש). הפימן הגדול של פולן לועג בה לעוונות היהודים ולהרכבים וישקצם ויתעבם. את הרבנים הציג לשחוק גם כשירו "הרכ והפרעוש". הרב מצויר שם כשומה מכלה עולם, מוצץ דם העב, את כל רוחו על היהדות הוא מכיע כאפוס שלו "הארון טָדָאָם". את בית-המקדש של שלמה הוא משה ככנינו לבית-המרוח הכפרי (קרמשמה) במלים נסים כאלה: "החלק התחתון של בית-המרוח, הבנוי בתכנית המזרח של כיהמ"ק, מזכיר למראית עין אה כנין שלמה, שהקימו חרשי העץ של חירם הראשון על הר ציון, היהודים מחקים אותו ככתי-הכנסיות, והבניה כתי-הכנסיות נראה ככתי המרוח והגרנות". במשלים מלאי גרופים לועג מיצקיביטש להתפילון, ליהודי המתפלל וכו'. בסכיכה הזאת של היהדות המנוחכת מופיע אצל מיצקיביטש, היהודי ינקל, האידילאל של המתכללים. ינקל בעל בית-המרוח, הלך לפניו לחצרות האדונים, לנגן בכליו הלאומיים, הצימכלים". לפי מיצקיביטש מזכיר גם המנגן הכפרי להיות סגן הרב (podrabinek), לעשותו לשחוקי (המשך יבא)

מחקונגרם נגד האלכהל. הפרופסור פֶאָרְעֶל משווייץ ערך תוכחה נמרצה לכל עמי אירופה, המרבים כשתית אלכהל וינבא להם, כי ימים יבאו והנוע המונגולי ממזרח איזא והעמים המחמדים יגברו עליהם, כי האלכהל ישחית את הנוע האריי ויחליש כחם הגופני והרוחני וממשלה הבספ תפנקם ותרפה ידיהם ולא יוכלו עמוד נגד עמי איזא השומרים מוסר ונהררים מכל משקה משכר. האלכהל ממעיט את מספר הילדות, מרפה את הגוף ואת הנפש, גורם חטא ומחלה ומנפח ומעט מעט ימות הגזע. השמדת הנוע האירופאי יגרמו גם כתי הזונות. הפרופ. פארעל מתפאר, כי בשווייץ במלו את כל כתי הזונות. אכל שם יש לעם עיד דבר, שאין בארצות אחרות: זכיות גמורות לעם. — פרופסור בליילער מצויר קרא תגר על החוק הפוסר את עוכדי העברות כשעת שכרות, אם החטא כשעת שכרות אינו חטא, הלא השכרות כעצמה היא חטא הגורם כל רע. את כל שכור יש לשים במאסר ולכוף אותו לניירות, לעכד בו בפרך. הפרופ. ואמבערי אמר, כי העובר עברה כשעת שכרות אין לפטרו, כי-אם

התאמצות והשתדלות ארוכה התירו להם להיות שומרים עירונים. ולול כזה אין אנו מיצאים אף כארץ הקלכות של השנאה, בארץ אשכנז, שם התירו ליהודים להיות לא רק אנשי-צבא פשוטים, כי-אם גם ראשים בהתקוממות כשנת תר"ח (1848). נזכור נא את הרמן ליינק, את יוסף יקובי, את גבריאל ריסר, אחד ממלאכי העם אל מלך פרוסיה או, סגן הנשיא ככנסיה הלאומית כפראנקפורט. צרפת לא התכשה לבחור את נמכמה היהודי לדיקטטור כשנת תרל"א (1871), וניצא את מאנץ היהודי לנשיא הרפובליקא כשנת תר"ח (1848). אנגליא את ניקונספילד לנשיא המיניסטרוס ופולן האוברת והיורדת, שמספר יהודיה היה כה גדול, חשכה לחלול כבוד, אם היהודים יעזרוה. ולא רק זלולו כהיהודים, גם חשרום כשעת המלחמה ככנידה. ללכל, ההיסטוריק והמלומד הכי גדול בזמנו בפולן, אמר: "איני מאמין ליהודים, הם מרגלים, מגלי סוד, ילכו להם לאויא, איני מאמין אף למומרים". הפולנים היו נאמנים לפרולה הזאת, שבטא ללכל באחת מישיבות הסיים. כשעת ההתקוממות שלחו הפולנים לפי חרב הרבה יהודים, שחשרום כרגול. יהודי התלמוד והרגול — איזה נגוד גדול נמצא ביניהם! והעלילה הזאת דרשה הרבה נפשות. עלילה לאומית אינה גרועה מעלילות דתיות.

אחרי אשר השקיעו הרוסים את אש ההתקוממות הכוערת ויגלו מאות אלפים פולנים מארצם, או מוטב, הפולנים מעצמם קבלו עליהם גלות מפחר ענש ויגלו צרפתה מודכאים וסחופים, התחילו קצת האצילים הפולנים בענים ושפלותם לזכור את חטאם, אשר חטאו ליהודים. כעת צרתם ותחת השפעת החפש הצרפתי הוציאו הדמוקרטים קול קורא לעם היהודי, שחתמו תחתיו רבים מאלה, שהצמינו לפנים בשנאה. הגאים האלה השוו ככתב הוא גורלם לגורל היהודים. הם גלו והם גלו, הם נדרפו והם נדרפו, הם אבדו מלכותם והם אבדו מלכותם וכו'. אחרי התהלות, שפזרו ליהודים, הכמיחום, שאם תכנה ממלכה פולנית יתנו ליהודים שווי-זכיות. כן, הלכתא למשיחא הזאת לא היתה תולדת הרגשה עצמית, כי-אם פרי יסורי הנפש של הנלקים כגורלם הקשה, רק ודוי של לוכש גאון, שהורד מתקפו וירגש פעם בעצמו את מצב הנודד לעולם, כלי חסות וכלי כית. ואחרי כל זאת לא היה קול הקורא הזה קול כל העם הפולני, גם לא קול כל הגולים הפולנים, כי-אם רק במזא דעות של מפלגה אחת, של הדמוקרטים. וגם אלה לא בלב שלם חתמו עליו, רבים מהם הכרחו לזה ע"י ערמות שונות. לפעמים, בשימונו לב להספרות הפולנית מהזמן ההוא, בחזיונותיה הגבוהים ונראה שם את השנאה ליהודים הכולשת, קשה להבין את תכנ כתב השלוס ההוא, הנוח לנו. אפשר שנכתב הכתב רק כהחכולה פכסיסיה, להטות את היהודים להתקוממות חדשה, אם תודמן, כי הפולנים כנלותם חשבו ככל רגע לעורר התקוממות חדשה. דברי הכתב לא יוכלו בשום אופן להחשב כהכעת רגש מצד הפולנים; המה עומדים כחזיון כודר כהספורים. אין אדם נהפם על צערו, והצער של הפולנים היה פתאומי, דכרך את כל גאותם, ראשם היה סחרחר ממפלתם ויפריו על המדה. השנאה לא פסקה גם אחרי כן. על זה יוכלו להעיר גדולי הסופרים שנמצאו בימים ההם כגולה.

הרוצה לתאר את התיחסות הפולנים כספרותם ליהודים ימצא מכשול גדול לפניו, כי לא תוכל השקפתו להקיף את כל הספרות הפולנית, כי סופרים רבים העכו כל כך את היהודים עד שנהרו, לבלי הזכירם כלל ויבטלו, כאנו אינם, כאילו לא דרכה כף הגל יהודי מעולם על אדמת פולן. הלול ליהודים, שאנו דואים בכל צער, קכל אצל הסופרים ההם צורה של אסימיזמוס, כלומר העלמת העין מן היהודים מחמת מאוס. סופרים הנוגעים כספריהם בכל העמים והלשונות, ככל התכונות והמפוסים, שאפשר למצאם בכני אדם, נשמרו כנפשותם, לבלי הזכיר חלילה יהודי נכות. כבר בחצי השני של המאה השבע עשרה כתבין חריוסמוס פסק זכרונות משלשים שנה. הוא מתאר את כל מה שכא עמו במגע, מלחמות

עתי נמצאים כנמנזיות שם אך יהודים ורק שני פרוצנטים נוצרים. סוחרים נערוס. כמזויל בצרפת נתפשו ארבעה יהודים סוחרים כנפש אדם כרנע שבקשו לודת אל ספינה, לנסוע לאמריקה הדרומית, אחרי גמרם "עסקיהם" באירופה. אחד מהם הוא מרומניא. אחד מנליציא ושנים מרוסיא.

השרפה באדריאנופל. באדריאנופל יושכים שבעה עשר אלף יהודים. עשרת אלפים מהם נשארו בערוס וכחטר כל כשרפה האחרונה. גם ששה כתי תפלה עם ספריהם היו למאכלת אש.

בעל מאה נשים. באנגליא ונאמריקה פרש רופא-שנים את מכמתו לצוד נשים כחרמו. כמטומות שונים פתח לשכה לרפואת שנים ויקרא בשמות רבים, שמו הנודע באמריקה הוא ד"ר וויצהאף. יותר ממאה נשים קרש בערים רבות ויקח כספן ויכרח ועדיין לא נתפש. עתה נודע, כי שמו גאלדמאן והוא יהודי המדכר כלשונות אחדות.

סבת המלחמה בין רוסיא ויפן. הצאר חפץ להיות בעל-תיקע (טיקיא) והטיקארו אבה להיות בעל קריאה (קירעא) מכיון שנגן קוראקי את ה"יעלות" (עכ נהרי יאלו) היה המיקארו לבעל קריאה והצאר נפסל מהיות בעל תיקע.

משדה הספרות והמדעים.

יהודים והפולנים

כדברי הימים וכספרות. מאת מתתיהו מיוזש. (המשך.)

חמש עשרה שנה אחרי הקונסטיטוציון של השלישי במאי ואחת עשרה שנה אחרי המחות פולן מלוח הממלכות הארופיות קומס נפולאון צל ממלכה פולנית, את הנסיכות הורשוית תחת שררה המלך הזקסי. הנסיכות הזאת היתה, כמובן, למחצה מדינה צרפתית, והקורקם של חקי נפולאון היה השולט שם, על כן לא נראה כמשך השנים האחרות של קיומה דבר נגד היהודים מצד הממשלה כדרך רשמית. את התיחסות אנשי הממשלה והמדע הפולנים ליהודים בימים ההם האיר לנו סמניסלכ סטשיין, אחד מראשי הממשלה, חבר ל"אגודת רעי המדעים", איש בעל חשיבות גדולה בזמנו. האיש המדעי הזה הוציא מכתב-חוזר (Okólnik) ע"ד היהודים, הוא מכיע כו את כל רוחו על שפלות היהודים ורעתם, על הנזק הגדול, שהם גורמים לפולן ועל התכודרותם. הוא מציע ליסר צנזורה וכו'. כדכר הצנזורה, כנראה, לא הכנידה הממשלה הרוסית אה אזניה. כלכדה אחרי זמן קצר את הארץ הזאת כחור ממלכה פולנית קונגרסית, הוציאה לפועל את מחשבתראש האינמליגנטיים הפולנים. את כל היהירות הפתיה של הפולני, כל אותה השחצנית של הלח (Lach) המתגאה, אנו מוצאים בההתקוממות הפולנים בשנת תקצ"א (1831). הנלחצים והנרכאים ההנשא, למען נתק מוסרות זה, להסיר מעל שכמם את עול הצר, הרומס חקי אדם, והנלחצים והנרכאים האלה מאנו להכיר באותו זמן עצמו את הזכיות של נלחצים ונרכאים יותר מהם, של הגולים הנצחים. יהודים רבים דחקו את עצמם, לקחת חכל בההתקוממות, אולם הפולנים השיכו בכל פעם ריקם אה הכקשות, שהוצעו פעמים אחרות לפני הסיים. הפולנים זלולו ביהודים כל כך עד אשר חשכו לפנים ככבוד פולן, אם גם היהודים ישפכו את דמם בעדם. מיניסטור המלחמה מורכסקי ענה כפומכי את שליחי היהודים, שבאו אל הסיים לכקש רשיון: "איך נתן שדם יהודים יתערכ (על שדה המלחמה) בדמם העדין (szlachetny) של הפולנים?" אולם היהודים או מוטב המתכללים, אותבי ארץ המילדת, לא נסוגו אחרון למרות דחוף הפולנים אותם החוצה, ואחר

Tsch

kenne für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksamere medizinische Seife als die altbewährte

Bergmann's Lilienmilchseife

(Marke: 2 Bergmänner)

von

Bergmann & Co., Tetschen a/E.

Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfümerien und Friseurgeschäften.

גימנוזים עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לי מטרה נכבדה. לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנוזים עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ך, דקדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחוננו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליצא ומרוסיא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להבנם פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים. להבין לגימנוזים שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמונות לתלמיד אחד מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner Ung. Brod. (Mähren).

אינע הערצענסזאכע

פערלאנגט אין אלען מראפיקען גיי

ה. ל. שפיטיץ

צינארעטטענהילוען אוים קראקיי.

אינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער פינדען דא איהר בראט, וואווי די קינא לימאט, זאווי די אויספיהרונג קיינעם-וועגס אנדערען נאכשטע העען. זוכט דאך ניכט בלאס דעם פאראורטיילס וועגען יוסט פערעמדע אדער אויסלאגדישע פאבריקאטע, וועלכע ביי דערזעלבן וואלימאט טייערער קאסטען. די העררען ציאניסטען מאכע איד בעזאנדערס אויפמערקזאם, דאסס איך פאן יעדער שאכטעל איינען קרייצער דעם נאציאנאל פאנר צופיהרע.

מורה

לידים ונגעים יהודים יבוקש, אשר יעמד בראש בית-ספר כללי בעירנו פארהאיע בתור מנהל ומשגיח על סדר החנוך. המורה יהיה איש נאמן לה' ולתורתו ומכתבי תעודה בידו, כי הוא פדניג אמן ויד ושם לו בתנ"ך ובש"ס, ללמוד וללמד ע"פ השטה הטבעית עברית בעברית. לאיש אשר אלה לו יקצבו המיסדים שבר אלפים בתרים לשנה בתנאי קודם למעשה, אם יעמד על משמרתו משמרת הקדש ששה חדשים לבחינה ומלאכתו באמונה תפיק רצון. איש אשר מלאו לו חמשים שנה לא יקובל. זמן משלוח התעודות מהיום עד חוהמ"ס לא יאוחר.

Talmud-Tora-Verein, Podhajce.

Wyd.: Naftali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer Drukem S. L. Deutschera w Podgórze

דער שטאלץ יעדער חיופריי איז אין גוטער קאסטע.

קאטהרינערס

קנייפ-מאלצקאפפע

זאלטע ביי בערייטונג דעם מעגליכען קאסטע-נעמערענ' קעס אין קיינעם היזוואלטע מער פעהלע.

■ ■ ■

סאן פערלאנגע נור אריינגאל-פאקטע מיט דעם נאמען קאט-ריינער אונד קויפע ניט וואס אסטען צונעוואגען ווירד.

GMINA IZRAELICKA w KRAKOWIE

rozpisuje niniejszem

KONKURS

na posadę

RABINA GMINNEGO.

Kandydaci zechcą wnieść podania odpowiednio udokumentowane wraz z curriculum vitae na ręce podpisanego najpóźniej do 25. grudnia 1905. — Warunki osiągnięta tejez posady oraz obowiązki i prawa Rabina są określone w statucie gminnym, który na życzenie może być wysłany. Płaca będzie ułożoną w porozumieniu z kandydatem.

Prezydent Gminy izraelskiej w Krakowie

Dr. Samuel Tilles.

קאנקורס.

יועצי עדה היהודים בקראקא יע"א החליטו, למנות רב יושב על כסא הרבנות בקראקא, שישבו עליו גדולים וגאונים לתפארת ישראל, ומבקשים מאת הרוצים לעמוס על שבמם המשרה הנכבדה הזאת, לשלוח על יד נשיא הקהלה את תעודתם וקצור דברי ימי חייהם עד יום ב' מקץ, הוא יום ג' דחנוכה הבע"ל (25 דעצעמבער 1905).

תנאי משרת הרבנות הנם בתובים בתקנות עדה היהודים פה וישלחו לבל מבקשם. הפרס לשנה יקצב בהסכם עם הקנדיטם.

נשיא העדה

Dr. Samuel Tilles.

Argent plaque. כסה הדיש. Chinasilber

בבר נודעו בקצוי ארץ ההלכות בית המסחר הגדול של הפירמא

F. Kapelusz, in Krakau, Autriche

אשר התחרה כסוים הסחורה ובמקחיה נגד כל בתי חרושת המעשה, שבכל ארצות תבל, מאז הוסדה בשנת תרכ"ה. וכל הנאים אתה בכרית המסחר יראו שבר טוב בעמלם. ואלה המקחים, אשר תשים לפני הסוחרים והרוכלים: 1 ווג מנורות בגודל 28 צנטימטר 5 כתרים; 32 צמ"מ 5.70 בתרים; 36 צמ"מ 6.40 כתרים. כפות, מזלגות, סבינים חדים 1.40 ב', מלחין 1.10 ב', קערה לפירות גבוהה 2.30 ב', כוס לקידוש 1.40 ב', כוס לקידוש של כסף מהור 5 ב', קנה בושם להבדלה 1.40 ב', בתר מוזהב לספר תורה 18 ב'. ציץ לס"ת 12 ב', יד לס"ת עם שרשרת 4 ב', מנורה לחנוכה, להשתמש בשמן או בשעווה 4 ב', קערה לפסח 5 ב', כלי-נופת (Sucrers) 1.50 ב', כלי חמאה 1.50 ב' ועוד כלים בערך 1300 שונים למיניהם, שיש בהם להשתכר בעין יפה. המשלוח עפ"י נאכנאמהע נגד דם קדימה. דוגמאות מצוירות ישולחו לכל דורש חפשי. כתב ולשון עברית לעברים

מעטה משובה

J. B. RAPPAPORT

Dąbrowa bei Tarnów

GROSSMETHBRAUEREI

Gegründet im Jahre 1878.

עמפפיעלמ זיינע אללגעמיין געריהם-טע ערציינונג אין פערשיעדענען סארטען, א. צ. : ראטהען, ווייסען, ראפפעלמעטה, קאפאוויץ, מאליוואק, ווישניאק, אלטער כומעלען-מעטה א לא מאלאנא צו ביליגען פרייזען; פערנער: ביענענוואקס אונד שלאדער-האניג פיר קאלאניאלווארענ-האנדלונגען. -- פיר רעעלע בעדיענונג אונד פאללסטע צופריעדענהייט ווירד גאראנטירט.

Der chemisch untersuchte, dabei behördlich für die Haut als vollkommen unschädlich befundene

„Haarvertilger“

entfernt die bei Damen so unschönen und lästigen

HAARE IM GESICHT

gründlich sammt Wurzel u. verleiht dem Teint auch noch natürliche Frische, Zartheit und Glätte. Preis 7 Kronen. Versandt überallhin durch:

I. SCHMIDEK, Budapest. VII., Nyár-utca 18.

בית מסחר הספרים הגדול בכל ארצות אנגליא ישל

ר. מאזין ושותפיו בלונדון

מבקש את כל המולי"ם, להמציא לו עפ"י האדרוטה דלמטה אכסמפלר אחר מכל ספר הרש (משנת תרס"ד והלאה) בעברית או בורגון והמתור יושב בתורה. — הספרים ירשמו בקטלוגינו ההולכים ונרפסים לעתים קרובות.

הננו קונים ספרים ישנים מכל המינים ולכן כל מי שיש לו כארה יאבה נא להודיענו.

דרשו נא את קטלוגינו:

- Nr. 10 הספרות הורגוניתי, תמונתה וכו'
Nr. 11 ספרי חנוך ולמוד לכל הלשונות.
Nr. 12 תוי נגינה ותוי זמרה לבית ולביה"ב.
Nr. 13 הספרות העברית החדשה
Nr. 14 והישנה גם ספרי רומ"ל, שו"ת, פוסקים, דרוש וכו'.

החמץ בכל הקטלוגים הנ"ל ישלה 50 העללער להוצאות הפיסמה.

R. Mazin & Co.

65 Old Montague Str. LONDON N. E.

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפערצאצאן. פערלאנגען זיא גראטים אונד פראנקא דיא נייא ערשיענענע כראשיערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוכ-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. פ. פאמ. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא-נאסטע 35.